

OZARE

Drugi letnik

JANUAR - FEBRUAR 1958

VSEBINA:

Božično voščilo (Fr. Gorše)	1
Pomlad v Črepinjeku (K. Mauser).....	2
Ob nastanku dveh slik (Fr. Gorše)	5
“Polno prgišče lepote” (slike iz Slovenije) 8	
Anton Grdina, vitez sv. Gr. V. (J.S)	10
SLOVENSKI ODER: Spomenik Ivanu Zor- manu (J.S.) – Drobne vesti – – Pozna jesen v Sloveniji (Jemej Podgorec)	11
OBISK PRI KNJIGAH (Erik Kovačič): Fri- derik Baraga (Franc Jaklič) – Država med gorami (Metod Turnšek)	13
SPORT: Telovadba nekdanj in sedaj (Ivo Kermavner)	15
Slovenska narečja (zemljevid) – 3. str. ovitka.	

OZARE. Družinski list za Slovence v Ameriki. Izhaja vsaka dva meseca. Iz-
daja Slovenska pisarna v Clevelandu. – Naroča in plačuje se na naslov: Ozar-
e, 6116 Glass Ave, Cleveland 3, Ohio, USA. Naročnina za eno leto \$ 2.50.

D 129994
+

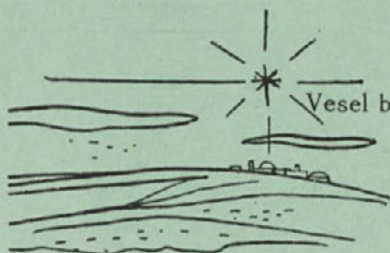
ŽELIM VSEM SVOJIM ODJEMALCEM
VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE
IN SREČNO NOVO LETO 1957!

LOUIS OBLAK
trgovina s pohištvom
6612 St. Clair Ave HE 1 2978
Cleveland 3, Ohio

Točna in dobra postrežba!
ČISTILNICA OBLEKE
TRIANGLE DRYCLEANING
(Rozi Meglič)
1136 East 71 - HE 2 1350

SLOVENSKA TRGOVINA S ČEVLJI
STANE MAJER
6107 St. Clair UT 1 5027
Dajemo Eaglestamps!

Vesel božič in srečno novo leto 1957!

AUGUST KOLLANDER

Baragov dom

Skupna streha narodnih, kulturnih,
dobrodelnih slovenskih društev in
pokretov v Clevelandu

6304 St. Clair Ave, Cleveland

Prostori za seje, sestanke, pevske
in igralske vaje, družabne prireditve

Vesele praznike!
NORWOOD MEN'S SHOP
John F. Kovacic
mestni zastopnik
6217 St. Clair UT 1 1393

PZ 476/1970

ZOXAR

Drugi letnik. Številka 1.

Cleveland, Ohio

Januar – Februar 1958

Blagoslov božjega Deteta vsem bralcem
"Zoxar" želi urednistvo

Pomlad v Črepinjeku

6

(Nadaljevanje)

Ko je našgal luč in obesil mokre cunje na klin, je na glas ponovil Močnikove besede: Se mi zdi, da ji ni vseeno, če ti zaideš v Podbrezje.

Nekam čudno pusto so se utrnile po kašči. Kakor da je nekdo gorečo bakljo vtaknil v sneg. Zacvrči in ugasne in komaj za svaljek mokrega dima se pokaže.

Srečanje z Rotijo je Fonza prevzelo. Zdaj mu je bilo hudo, da se mu je včasih vrinila v misel nanjo njena rahla grba. Prvič je začutil, da je morda vendarle samo to krivo, da se Rotiji ni približal tako kakor Luciji. Sama je, vse dneve in vse nedelje sama tam v Črepinjeku. Saj jo imajo ljudje radi, toda vse nekaj drugega je, če imaš človeka, s katerim si sam, ki je del tebe. Pride večer in ko z zgaranimi rokami zapreš in zakleneš duri, veš, da se bo še sapa tega človeka ujela s tvojo, da bosta dihala skupaj pod isto streho.

To je sreča, plete Fonz misel na pograđu. In sreča se ne pripelje s kolesljem kakor Pavlin na Tabor, ko je žeganje. Sreča se počasi nabira, po kapljicah kakor zdravilo. Dosti je treba, da jo je za kozarec.

Ko ugasne luč, vidi Fonz, da je Lucijino okno še svetlo. Kakor veliko žalostno oko utripa skoz lino nad kaščinimi vrati.

Fonz je mehak, premehak, da bi kar naravnost razvozljaj vse vozle, ki ga mučijo. Že to bedeče okno mu je zagrenilo misli. Zdaj Lucija sedi pri tisti okrogli mizici, na kateri ima fuksijo z dolgimi, rožnato rdečimi solzami. Fonz pozna sobico. Ob dežev-

nih večerih, ko se nista imela kam dati, sta marsikakšno uro prebila v njej. Tedaj je bilo še vse lepo, vse vse ceste so peljale v pravo smer. Ni še bilo očitkov, celo Fonzove sanje o bajti doma se Luciji niso zdele neumne. Potlej šele se je pričelo razvezovati. Počasi so se trgale zanjke, Ena za drugo, niti videlo se ni. Drobni prepiri, molk za nekaj dni, osorni odgovori in spet se je vse poravnalo.

Zdaj, ko to okno mežika v kaščo, se Fonz vsega spominja. Sredi misli na Rotijo se grmadijo od okna misli na Lucijo. Čudno težko kapne vsaka v srce in nenadoma celo misel na Boštetovega ni več tako strupena.

– Morda Lucija ni zate, – je rekla Rotija. Z vso silo skuša Fonz prevrniti misli na Lucijo nazaj pod svetlo okno. Toda ni prave moči. Natančno vidi Rotijin obraz in plaz njenih las, njene dobre oči, toda kakor meč odrežejo vse to Lucijine bele roke.

Morda ima Močnik prav. Boštetov nemara sili in pritiska, toda kdo ve, kako je v resnici med njima. Če bi bila v resnici vesela, da se ljubezen razdere, zakaj je taka? Močnik tudi ni slep in vidi marsikaj.

Luč v oknu je ugasnila.

Fonz se potegne pod odejo in pri-sluhne vetru zunaj. Divje zavija v kostanju in vselej, kadar se zažene v kaščo, brenkne okno. Muči se, da bi zaspal. Žganje, ki mu ga je natočila Lucija, ga je naredilo lenega. Toda ne more zaspati. Kakor da so vse misli in srca prešle v veter in z njim od Črepinjeka nazaj čez Bistrico.

Prepričan je, da tudi Lucija ne spi, da tudi ona lovi pretoklost in da so tudi njene misli vjete v veter in z njegovimi vred valove v globel in nazaj.

– Nekoč je bilo lepo, Fonz.

– Lepo je bilo, Lucija, zelo lepo. Tiste ciklame si imela na mizici tako dolgo, da so glavice skoraj segnile. Se še spomniš?

– Spomnim se.

– Vsake nedelje sva bila vesela in vsako žeganje od Tržiča do Kranja sva obrala. Še več?

– Vem, Fonz.

Veter je utihnil. Tako čudno tiho je postalo, da je Fonz rinil kvišku in odpral vrata. Z drobnim, bolečim šumenjem je snežilo. Niso bili to kosmi z dežjem. Suh sneg je bil, ki se je drgnil ob zadnje listje.

7

Sneg je zapadel in naravnost volčji mraz ga je zasrenil. Kakor izgubljene igrače so bile videti hiše in bajte. Globoka tišina se je razpredla med zasnežene smreke in bukve in kadar je v noč javkal lisjak, je bilo njegovo javkanje slišati prav v Fonzoovo kaščo. Gore so bile od vrha do podnožja kakor iz belega sladkorja. Škripanje sani, ki so cvilile po zvoženem sanincu, je bilo vse, kar je še kazalo, da vas utriplje in živi. Le kadar je vihral vlak od Tržiča proti Kranju in hrumel mimo Močnika, se je Fonzu zdelo, da življenje vendar še ni umrlo. Vselej je stopil na prag in strmel v sajasto grivo, ki je valovila ob progi, dokler se ni umazano vlegla na sneg.

Noč, ko je Lucijino okno mežikalo v njegovo kaščo, mu kar ni šla iz duše. Zjutraj, ko je prišel v hišo, ga je Lucija sprejela z očmi, ki niso mogle skriti veka. Bila je zmedena, ko jo je pozdravil. Odzdravila mu ni osorno kakor navadno. Nekam mehko so padle njene besede in Fonzu se je zdelo, da bi se spustil v pogovor, če bi ga začela. Toda ga ni, le ujel je nekaj barti, da ga je opazovala od strani. Bilo mu je nerodno, rad bi se umaknil, toda ni mogel pokazati, da je tudi v njem vse mehko, da se je ta zim-ska tišina vlegla tudi vanj.

Ko je pojedel, je sam zanesel skodelo v kuhinjo. Lucija je bila sama in negibno strmolela skozi okno proti zasneženi gmajni. Obstal je, nekaj neznansko mehkega mu je leglo na dušo.

– Si bolna? – je nenadoma baral.

Nekaj je moral reči. Ne more gledati teh njenih obvekanih oči.

Stresla se je, da se je ustrašil. Obrnila se je in videl je, da veka. Smrknila je pa se spet obrnila v okno.

– Ni mi dobro, – je rekla čez čas.

– Pa lezi, – je rekel mehko. – Morda si se nabrala prehlada. V tem času se bolezen prime človeka kakor klop. Če jo ob pravem času obrzdaš, prerineš zimo. Če ne, bodo težave tja do pomladi.

Odkimala je.

Nerodno je stal s skodelico v roki in se ni vedel kam dati. Bila sta si že daleč, toda tole minuto se mu je zdelo, da je vendar še nekaj med njima. Še nekaj, kar morda samo boli, toda vendar veže. Brskal je po srcu, da bi ujel besedo, ki bi bila prava, toda v zmedenosti je ni našel. Kar naprej je stal, skodelica se mu je tresla v roki in Lucija se ni obrnila. Predpasnik je tiščala v obraz in ni rekla besede.

– Vekati ni treba, – je zaprosil. – Lezi in Močniku porečem, da si bolna.

Položil je skodelo na mizo in hotel oditi.

Zdaj šele se je obrnila in prav tiho rekla:

– Nisem bolna, Fonz. Samo težko mi je.

In kakor da se je ustrašila lastnih besed, je dodala:

– Ti Močnik še ni nič rekel? Rad bi videl, da bi mu tiste orehove hlode zapeljal na žago. Menda jih bo Boštetov kupil.

Zadnje besede je z muko spravila čez jezik. Koj se je spet obrnila, toda veka ni več. Kakor da je Boštetovo ime obrisalo vse solze.

– Nič mi še ni rekel, – je čudno votlo rekel Fonz. Hotel je reči, da morda za-

voljo Boštetovega pa je požrl besede. In kakor da je bilo Boštetovo ime ost, ki se mu je zasadila v srce in jo mora izdreti, je vprašal:

– Ti je zavoljo njega hudo?

Ni mu odgovorila. Videl je samo, da so se ji na rahlo tresla ramena. Še je čakal, toda, ker se ni obmila, je odšel.

Močnik je vlekel škornje na noge pa ga je sredi obuvanja ošinil z dolgim pogledom.

– Menda bi radi, da bi vam zapeljal tiste orehove hlode na žago, – je znil Fonz. – Kako da ste jih prodali Boštetovemu? Saj bi jih Jernejčev Tonej tudi rad kupil. Bi vsaj revež zaslužil pa ne ta.

Močniku je bilo nerodno.

– Silil je vame, saj ga poznaš. Nisem mogel odreči.

– Na prekvato je potreben, da bi mu jih eden narontal, – je siknil Fonz. – Pa se ga menda vsi bojite. Kadar bova midva padla skupaj, bo manjši kakor je danes.

S čudno jezo je nataknil suknjič in zadegal klobuk na glavo.

– Sani pripravim in cepine. Potlej mi boste pomagali, da jih zvaliva gori.

– Ekleto je nataknen, – je godel Močnik. Pa je bil taisti hip sam nase jezen, da je oreh prodal Boštetovemu in ne Jernejčevemu.

Delala sta tiho in hukala v roke. Mraz je bil rezen, da se je obema sapa kadila iz ust. Močnik ni bil več za težko delo in Fonz se je do dobrega preznojil, preden je mogel porajkdati hlode. Vseskozi je delal z ihto. Lucijina žalost in njene solze so ga peklile. In misel, da naklada za Boštetovega, ga je žgala. Prav v tem hipu je na moč bridko čutil, da bi bilo lahko vse drugače, če bi Boštetovega ne bilo. Tako je pa zabeleštrano do konca.

– Srečno vozi, – je povoščil Močnik. – S klanca dobro zaviraj, da konju ne spodrsne. Ne bo obdržal te teže, če klecne.

Fonz se je klanca sam bal. Ko je prišel do njega, je ustavil konja. Eklemansko je videti gladek. Oba kramžarja je s silo zadegal v tla in na enega stopil s celim životom. Žival bo še tako trela. In je. Led je škropil na vse strani in konj je sam čutil, da je najbolje, da se kar moč drži strani. Ko sta prišla na dno, Fonz ni vedel, kdo je bolj moker – konj ali on.

Stari Teran je ravno kanil stopiti v vežo, ko je Fonz zavil na dvorišče. Kar ni mogel skriti začudenja.

– Se je Močniku zmešalo, da te v takem pošilja na žago. Če bi konja zaglalo, bi moral še en oreh prodati, da bi novega konja kupil. V hlev ga postavi in s slamo ga odrigni. Vidiš, da je moker. Ti Ti pa v hišo pridi.

Fonz je rad ubogal. Konj ga je hvaležno pogledoval in ko mu je Teranov hlapec prinesel ovsa, je veselo zahrzal.

Teran je še v hiši brundal nad Močnikom.

– Gospodaren ni. Na preteto se mu mu-di za tiste Boštetove fičnike.

– Boštetov je Boštetov, – je jezno usekal Fonz. – Vsi se ga boje, kdor ima kaj z lesom posla. Če enkrat ne prodaš, drugič pa ne kupi.

– K meni ga ni in ga ne bo. Me na prekvato pozna. Ko sca že ravno pri njem, reci mi no, kaj pa ima tista vaša Lucija z njim. Sam jo vleče po zobeh, da je grdo, punčara pa menda misli, da jo bo vzela. Pa ti povem, da je ne bo. O svetem nikoli.

– Za njo je napletal. Ko sem videl, koliko je ura, sem se umaknil.

– Dobro si zadel. Nimam rad čenč, toda če je kaj na tistem, no, zavoljo Mrakove iz Črepinjeka, potlej ti rečem, da je tam sreča doma. Na, spij!

Dobro uro se je zamudil. Trikrat mu je nalil stari Teran in Fonz se ne branil. Prepotenemu mu je žganje stopilo v glavo. Teran pa kar naprej o Luciji kakor da je prav čakal na Fonzu.

– Za mlado Jakličevo vdovo na tihem postopa. Seveda, diši mu bogatija, stradelnu. Otrok ni, grunt čeden in ženska ne napak.

Čudno jezno Teran pribija na mizo. Fonz skuša zbrata meglene misli. Zato je nemara vekala. Nekaj ji je moralo priti na ušesa. Toda ni rekel več besede. Odšel je v hlev, vrgel koco čez konja, zapregel in odpeljal.

Lucija mu ni rekla besede. Fonzu se je smilila. Žganje, ki se mu je poznalo, ga je na moč omečilo in če bi mu Lucija zdaj rekla, da ji je žal za vsako trdo be-

sedo, bi nemara še sam zavekal. Močnik je bil vesel, da ni bilo nesreče. Mu je bilo žal, da ga je v takem poslal na žago.

Lucije k južni ni bilo. Močniku je rekla, da ji ni dobro in se je potegnila v sobo.

– Nekaj je narobe, – je kimnil z glavo Močnik po južini.

– Veliko, – je jezno Fonz zadegal besede pred starega. In ni niti čakal, da bi Močnik utegnil zapreti čeljusti. Vzel je skledo in jo sam zanesel v kuhinjo.

(Dalje prihodnjič)

* * * * *

OB nastanku dveh stenških slik

Bilo je letos poleti, ko je naraščala vročina in ko se je moje delo slikanja kulis na odru Slovenskega narodnega doma na Recher Ave v Euclidu že nagibalo proti koncu, me je odbornik pevskega zbora "Slovan" Frank Rupert vprašal, če bi bil pripravljen narediti dve sliki v nalašč za to narejena okvirjena poglobljena polja (niša) na stenah glavne dvorane. Naredil naj bi načrte po lastni zamisli. Prijetno iznenaden in v zavesti velikega zaupanja sem ponudbo sprejel z zagotovilom, da bom naredil nekaj osnutkov v ta namen in jih predložil njihovega odboru.

Prvo dejanje, ki sem ga storil v zvezi s tem delom, je bilo, da sem si stanje obeh poglobljenih polj temeljito ogledal ter premeril njuno razmerje. Z merilom v rokah sem ugotovil, da meri vsako polje v višino 112 palcev, v širino pa 60. Zares mikavno polje za monumentalne slike, čigar praznina človeka kar izziva k ustvarjanju in ki odkar Dom stoji, samo čaka na to.

Ker mi je bilo na prosto dano, da naj sam zamislim motive slik za obe polji,

sem se najprej miselno bavil samo s tem osnovnim vprašanjem.

Odločil sem se za zamisel upodobitve narodnih noš obeh slik s simbolično vsebino, kot najprimernejšo snov, ki bi po mojem mnenju v danem okolju z ozirom na ljudsko miselnost najbolj ustrezala in da bi, tudi najpriprostejši ljudje delo lahko razumeli.

Nato sem se lotil študija obeh slik v malem formatu v razmerju 1:9; za vsako polje po eno, – moško v prvo, v drugo žensko figuro. Študije sem delal vsako zase, ločeno, po živih, prav v ta namen izbranih modelih. Najprej sem obravnaval v tehniki risbe zgolj v obrisih, da sem rešil arhitektonsko zgradbo, kompozicijsko ravnovesje, statiko, držo rok, nog in predvsem držo glave. Istočasno sem reševal vprašanje vsebine. Ko sem imel v glavnem vse to rešeno, sem tedaj šele začel reševati barvni sestav, medsebojne odnose ter njih učinke. Pri obravnavanju koloristike je bilo prav tako važno misliti na to, kako bo učinkovalo v prostoru, kakor zgradba slik v grafični osnovi. V obeh teh pogledih je jedro vpra-

šanja. Pri tem se mnogokje veliko greši, pa naj gre za kiparsko, slikarsko ali pa za zgolj grafično rešitev danega prostora.

Ko sem pri svojem študiju reševal osnovni problem gradnje slik v prostoru, – povdarjam – mi ni šlo zgolj za formalno-dekorativno izpolnitev obširne ploskve,

v podrejeni vlogi držē. Levica moža je zaposlena v držī sadežev nedoločene vrste v rumenih tonih, med tem sem za protitež njegovo desnico visoko dvignil, kot v zahvalo Stvarniku. Ozadju sem dal v lahkih modro-sivkastih tonih proti nebu kipeče skalnate planine. Da bo kompozi-

Dispozicija slik v osnovni gradnji

ampak sem težil za tem, da lam slikam odgovarjajočo vsebino in da jim vtisnem svoj umetniški pečat.

Prvi sliki z moško figuro sem hotel dati čim več zanosa in izraza moči. Pri ženski figuri sem hotel povdariti nežnost in preprosto lepoto. Pri obeh figurah sem z malo varianto obravnaval stojni motiv

cija slike popolnejša in snov naravno povezana z življenjem, sem postavil ob figuri skupino treh ovac, ki se pasejo.

Ženski figuri sem dal trdno ogrodje z močno kretljivo gornjega dela telesa, ki je obrnjena proti njeni desni strani nasproti moški figuri. V dvignjeni desnici do višine njene glave držī utrgan cvet,

katerega z občudovanjem ogleduje. Levica, ki ima navadno počivajočo držo, sloni ob boku, nosi cekar z značilnim dekorativnim simbolom. V roki ima bel robec.

Oba osnutka sta bila z odobravanjem sprejeta, le pri osnutku z moško figuro je bila izražena želja, da naj bo figura obrnjena frontalno proti gledalcu in ne kot je bila na prvem osnutku v profilni drži. To spremembo sem brez škode za vsebino naredil po novem osnutku, ki sem v njem ohranil isto držo, le obrnil sem jo.

Nato sem se lotil druge stopnje dela. Narediti sem moral v pravi velikosti (v tem slučaju čeznaravnih mer) kartone dobro izrisanih figur v zunanjih obrisih, in s tem je bila dana priprava za točen prenos na steno. Ko je bilo tudi to narejeno, je prišel na vrsto tretji del izvajanja, to je slikanje samo.

Začel sem postopoma zelo previdno polagati osnovne barvne ploskve najprej v ozadju, pričenši od vrha navzdol, vse dotlej, dokler nisem imel vse polje za obrisom figure pokrito. Za tem je sledilo delo na figuri sami z istim postopkom v širokih barvnih ploskvah vse vnaprej temeljito pretehtano. Na nekaterih mestih sem moral z največjo previdnostjo polagati svetlejše tone; šele pozneje sem vnašal težje, oziroma temnejše tone. Praktično vzeto bi se lahko reklo takole: Vse zavisi le od medsebojnih osnovnih prvin in njih učinkov, ki so zasnovani v okviru slike. Ko si v sredi reševanja problematike kolorature v zvezi s kompozicijo slike, si prav na istem, kot če bi reševal kontrapunkt v glasbi.

Kakor pri študiju gradnje slik v sami osnovi, tako sem si tudi pri polaganju barv eni in drugi sliki prizadeval vtisniti monumantalni učinek.

Tri prvi sliki sem se še posebno prizadeval uati bolj povdarjen izraz in njeno vsebino čim bolj poglobiti.

Osnovne barve pri obeh slikah so bile: modra, bela, temnorjava in rumena. Isti postopek in isti slog je sledil tudi drugi sliki.

K tehničnemu izvajanju slik naj pripomnim še to, da stena, ki je za kakih deset palcev poglobljena in okvirjena, je tvorila dobro podlago za tehniko slikanja v olju.

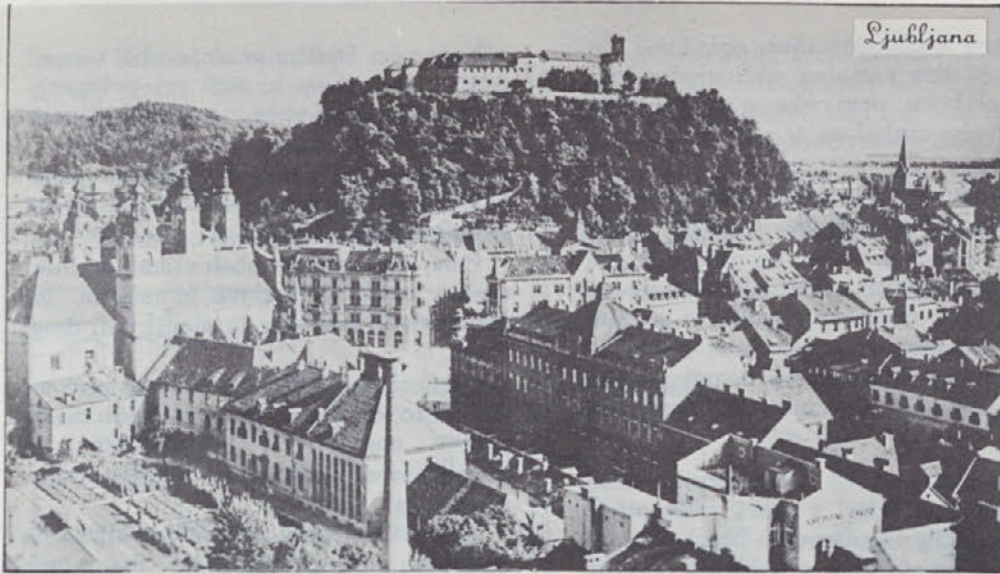
Ko sem dal prvo sliko naročnikom na ogled, so proti sadežem v roki figure ugovarjali in zahtevali, da dam v isto roko namesto sadja folklorski rdeči dežnik, češ da bi bilo to najlepše dopolnilo na sliki. Simbolične vsebine slike niso upoštevali, kljub moji nazorni razlagi, da bi imela slika tako večjo umetniško vrednost.

Z bridko zavestjo sem se končno zatajil in ugodil zahtevi naročnikov. Ko sem naredil narekovano spremembo, se je na sliki zgodilo nekaj, česar povprečen gledalec ne opazi: desna roka, ki je organično povezana z levo (spremenjeno), je dobila z isto držo drug pomen. Izgubila pa je tudi na svojem pomenu z ozirom na svojo globljo vsebino. Kljub temu pa tudi taka – v kolikor smem o svojem delu soditi – služi (kakor druga) kot dekor svojemu namenu.

Sicer pa prepuščam obe sliki poklicnim kritikom v analizo in oceno.

France Gorše

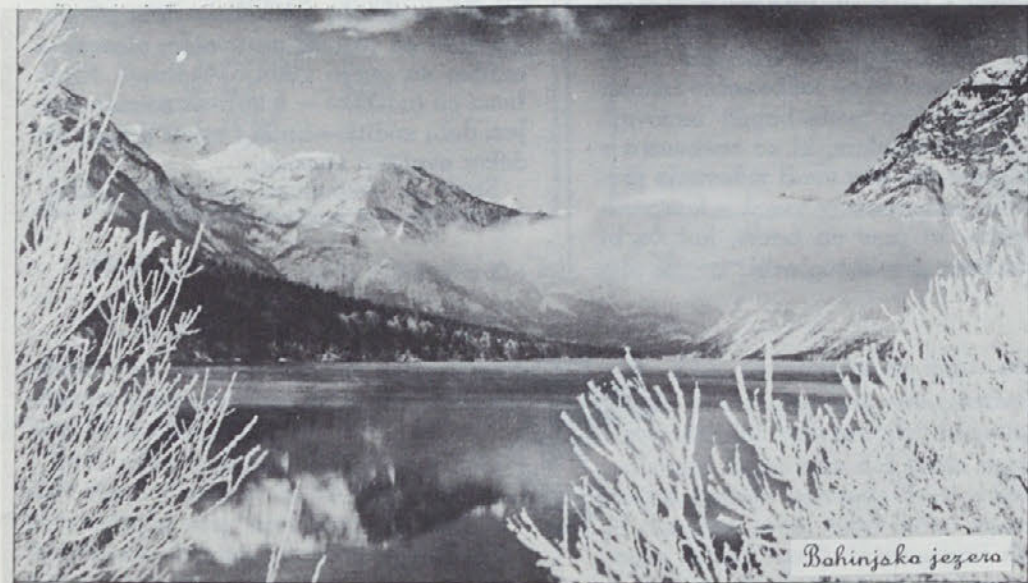

"Polno
prigisice
lepote"

O domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in rekel "Tod bodo živel veseli ljudje!" Skopo je meril lepoto, ko jo je trosil po zemlji... Nazadnje mu je ostalo POLNO PERIŠČE LEPOTE: razsul jo je na vse štiri strani, od štajerskih goric do stme tržaške obali pa od Triglava do Gorjancev, in rekel "Veseli ljudje bodo živel tod; pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje!" Kakor je rekel, tako se je zgodilo. Božja setev je pognala kal in rodila - zrasla so nebesa pod Triglavom. (I. Cankar)

Anton Grdina

VITEZ

SV. GREGORIJA

VELIKEGA

Veliki slovenski rojak Anton Grdina je bil vitez sv. Gregorija Velikega. Bil je v življenju sicer deležen veliko odlikovanj, svetnih in cerkvenih, toda na nobeno ni bil tako ponosen, kakor na to, ki mu ga je podelil papež Pij XII. leta 1954, in ki ni bilo samo zanj, marveč tudi za vse Slovence resnično iznenadenje.

Dne 23. julija 1954 je nadškof Edward F. Hoban naznanil, da je sv. Oče podelil red sv. Gregorija Velikega 18 odličnim lajikom clevelandske škofije. Sam sebi nisem mogel verjeti, da je med njimi tudi slovenski rojak. Ne vem, ali je bil s tem izrednim odlikovanjem doslej počaščen kak naš človek, čeprav obstoja že od leta 1831.

Slovesno odlikovanje v papeževem imenu je opravil nadškof Hoban v nedeljo dne 7. novembra 1954 v katedrali sv. Janeza v Clevelandu. Pri slovesnosti sta sodelovala oba pomožna škofa John J. Kroll in Floyd L. Begin. Kot dijakon je fungiral Louis B. Baznik, župnik župnije sv. Vida, v katero spada Grdinova družina. V papeževem pismu o odlikovanju, katero je prebral Msgr. Edward J. Halloran, se med drugim omenja, da so bila vsa dobra dela, ki so jih odlikovanci storili in katera še opravljajo, navdahnjena zla-

sti po dveh zapovedih božjih: Ljubi svojega Boga in Ljubi svojega bližnjega! Nadškof Hoban je v zaključni besedi poudaril, da s sprejemom te časti niso počaščeni samo odlikovanci, marveč tudi vsi tisti, ki jih predstavljajo. Slovesnost sta oddajali televizijska in radijska služba.

Anton Grdina se je ponovno javno zahvaljeval za čestitke. Te zahvale so značilne za njegovo osebnost. Ob priložnosti odlikovanja je podal posebno zanimivo karakteristiko o njem Msgr. J. Oman v Newburških novicah v AD z dne 30. julija 1954: "Ali ste ga videli? Saj sem že večkrat rekel, da ga ni slovenskega lajka, ne tukaj ne kje drugje, ki bi bolj zaslužil odlikovanja kot Anton Grdina Sr. Morda so, in najbrže so, bolj učeni ljudje med Slovenci, kot je ta naš Anton. Toda bolj delavnega, bolj vnetega za vsestransko dobrobit pa ni ne v Ameriki ne v Sloveniji. Sv. Oče je torej dobro vedel, kdo zasluži visoko odlikovanje. Mene zelo veseli, da je končno Anton Grdina le prišel do priznanja, katerega si je zaslužil. — Fojdite nazaj v zgodovino američanskih Slovencev do tja, ko je ta vrli mož prišel v Ameriko. Ničesar koristnega za vero in narod se ni storilo, da bi Anton Grdina ne bil zraven. Za nič koristnega se ni nabiralo, da ne bi bil Grdinov dar med največjimi. V Clevelandu imajo Slovenci štiri fare. Pri vseh štirih so bili med drugimi tudi Grdinovi darovi, in to morda med največjimi. Grdina bi bil morda milijonar, ako bi ne bil tako velikodušno pomagal društvom, jednotam, cerkvam in šolam, poleg tega je še znatno pomagal pri skupnih mestnih in katoliških dobroteljskih zavodih. Da, sv. Oče je pravemu možu dal priznanje. Sir Knight Anton Grdina, we salute you!"

Da, Anton Grdina je bil resnično vitez.

J.S.

Slovenski oder

SPOMENIK

pesniku in skladatelju Ivanu Zormanu

V okviru clevelandskega odbora Jugoslovanskega Kulturnega vrta, v katerem pa, kot je znano, že od začetka sem sodelujejo samo Slovenci in Srbi, je bil lansko jesen ustanovljen poseben odbor za postavitve spomenika pesniku in skladatelju Ivanu Zormanu, ki je umrl 4. avgusta l. l. v Clevelandu. (Primerjaj Ozare 1957, 92!) Jože Grdina, tajnik tega pododbora, je v AD z dne 22. nov. l. l. naznanil, da "je odbor Jugoslovanskega kulturnega vrta prišel do zaključka, da se postavi spomenik Ivanu Zormanu v Jugoslovanskem kulturnem vrtu". Iz oznanila vidimo, da so se poslala pisma na društva in posameznike s prošnjo, da prispevajo kaj po svojih močeh.

V angleškem delu AD z dne 29. nov. 1957 je pod naslovom "Ivan Zorman Memorial Fund" objavljeno poročilo o dotedanji akciji za postavitve spomenika. Objavljena so imena častnega odbora, ki je prevzel pokroviteljstvo nad akcijo, in sicer: častni predsednik U.S. Senator Frank Lausche J.; drugi člani odbora pa: slovenski župniki: Msgr. J. Oman, L. Baznik, Matija Jager, dalje dr. Miha Krek, Mary Debevec, Mary Prislana, John Sušnik, Anton Jeršin, Jožef Zalar, Ana Grill, dr. Frank Kem, dr. A. Perko, sodnik Avgust Pryatel, L. Drasler, J. Mihelich, Edward Kovacic, John Kovacic, Joseph W. Kovach, John Fakult, Josephine Zakrajšek, Vatro Grill, Anton Šubelj. Dalje predsedniki slovenskih pevskih zborov: Joseph Bradach, Joseph Durjava, Ralph Godec, Edward Kenik, Jack Jesenko, Tony Kolenc, Martin Košnik, Miro Odar, Edwin Poljšak, Martin Rakar, Ivan Rigler, Josephine Tratnik in predsedniki slovenskih narodnih domov: Louis C. Fink, John Habat, John Hosta, Walter Lampe, Gasper Segulin, Chas. Vrtovsniak, Frank Žagar, Andrew Žagar, Jakob Žakelj, Camillus Zamick.

Nabiralna kampanija se je začela 1. decembra l. l. Prispevke je naslavljal na IVAN ZORMAN MEMORIAL FUND, 6205 St. Clair Ave, Cleveland 3, Ohio, USA.

J. S.

"SLOVENSKA PISARNA" v Clevelandu je na ligini prireditvi dne 17. nov. l. l. (igra Deseti brat) razglasila, da prične z nabiranjem slovenskih knjig. Dogaja se namreč, da ponekod mlajši rod v Clevelandu meče slovenske knjige, ki so jih njihovi starši imeli v domači knjižnici, na smetišče ali jih zažigajo. Da bi se te knjige vsaj delno rešile, apelira Slovenska pisarna na lastnike odvrženih in pozabljenih slovenskih knjig, da jih prinesejo v Slovensko pisarno. U.

BARAGOV DOM v Clevelandu je bil v nedeljo 8. decembra l. l. blagoslovljen. Blagoslovitev je izvršil škof Gregorij Rožman. Navzoči so bili tudi vsi trije slovenski župniki v Clevelandu. Pozdravila sta idejo in namene slovenskega kulturnega središča v Baragovem domu član županovega kabineta inž. Drašler in mestni svetnik John Kovačič. Njuna izvajanja kakor tudi predsednikov (Frank Jakšič) nagovor je občinstvo močno pozdravljalo. U.

IGRALSKA DRUŽINA "SLOVENSKI ODER"

je z narodno igro "Deseti brat" na odru Sloveskega narodnega doma na St. Clair Ave v Clevelandu zelo dobro uspela (17. nov. 1957). Občinstvo se je polnoštevilno odzvalo vabilu in do kraja napolnilo veliko dvorano. Igralci so želi polno priznanje. Režiral je Milan Dolinar.

CERKVENI PEVSKI ZBOR "LIRA" pri Sv. Vidu v Clevelandu si je na občnem zboru dne 19. novembra l. l. izbral nov odbor, ki mu načeljuje gradbeni inženir Franček Gorenšek. Imenovani je mnogim rojakom dobro znan po uspehah pevskih nastopih tu v Clevelandu, prej pa v Italiji in Španiji. Zborov pevovodja pa je Martin Košnik, organist šentviške fare.

PEVSKI ZBOR "KOROTAN" v Clevelandu si je na občnem zboru 22. sept. l. l. izbral za predsednika Miro Odarja, za podpredsednico pa Mimi Veider. Korotanov pevovodja je Metod Milač, ki je 13. junija l. l. graduiral na Cleveland Institute of Music iz glasbene teorije.

POZNA JESEN V SLOVENIJI

(Kratek kulturni omnibus)

Jernej Podgorec

Ne vem, ali je v mrzličnosti mehanizacije, ki danes mori človeka po svetu, pečat časa ali moralni maček, da smo nekaj zamudili. Zadnji čas vznemirja ljudi pojem satelita, ki ga je svetovna politika zelo uporabno prevzela iz astronomije, sedaj pa ga "oplemenitenega" z zemeljskimi dodatki vrača v vesolje. Ta pomp polni časopise, prepričuje ljudi o napredku človeštva, toda mali človek je vseeno ostal prikovan v prozaično sedanost in se sprašuje: Ali je ob tem človek postal bolj človek? V marsičem skuša odgovoriti umetnost, ki nujno nosi odsev stvarnosti. Menim pa, da bo ta umetnost nekoč zanimiv fragment v zgodovini narodnih življenj; tako tudi slovenskega.

Mislil bi, da človek danes skoro ne najde več časa za branje – vendar izdaja knjige sedem slovenskih založb: Cankarjeva založba, Državna založba Slovenije, Mladinska knjiga, Slovenska matica, Kmečka knjiga, ki so vse v Ljubljani, založba Obzorja v Mariboru in Založba Lipa v Kopru.

Letošnji knjižni trg so obogatile tri pesniške zbirke: Branka ŽUŽKA "Padajo rožnati listi", Cirila ZLOBCA "Pobeglo otroštvo" in Maričke ŽNIDARŠIČ "Nalomljena veja". Za Žužka pomeni zbirka prvi pesniški nastop pred javnostjo. Spada med mlajšo generacijo (*1922), po poklicu je publicist. Pesmi je objavljaval v bivši Mladinski reviji, Naši sodobnosti, Novih obzorjih in v Obzorniku Prešemove družbe. Žužkova poezija je iskrena in prisrčna izpoved nežne ljubezni in razočaranj, peze življenja in dvomov nad pesniškim poslanstvom. Zlobec je kmečki sin s Krasa, končal je slavistiko, sedaj pa je publicist. Prvič se je javil pred desetimi leti. Spada k pesniški generaciji, ki je pred leti izdala "Pesmi štirih": Menart, Kovič, Minatti, Zlobec. V zbirki so pesmi zadnjih treh let. V njih se vrne na svoj Kras (naslov!), dodaja motive ljubezenskega občutja in razmišljanj ter teme vsakdanjosti. Vmes je nekaj čisto miselnih pesmi, čustvo je dostikrat presejano skozi sito intelekta. Bistvo poezije Maričke Žnidaršič, ki je doma izpod Snežnika, je: nasmeh človeku, ki se zdi samemu sebi kot nalomljena veja, čeprav vro v njem zdravi sokovi življenja, ljubezni, hrepenenja in ustvarjanja.

Tudi prozna žetev je bila dokaj bogata. Mi mi MALENSKOVA je izdala dva romana: prvi je življenjepisni roman o Primožu Trubarju in o burni dobi slovenskega protestantizma – Plamenica, ki se je pridružil biografskim romanom Slodnjaka (o Prešernu in Levstiku), Vaštetove (o Prešernu) in Pahorja (o Jurčiču). V romanu je na preprost način orisana osebnost in življenjsko delo očeta naše književnosti in razmere v 16. stoletju na Slovenskem. Temo za drugo knjigo "Daj mi roko, pomlad" ji je dal medvojni čas. Opisuje usodo partizanskega odreda v letih vojne na Gorenjskem. – Zanimiv pojav v sodobni slovenski prozni ustvarjalnosti je izredno plodovita pisateljica Manica LOBNIK, gospodinja-pisateljica, rojena 1927, živi pa v Ajdovščini. Letos je poslala na knjižni trg dva romana: "Gorniki in čas", kjer si zastavlja problem slovenske vasi v prvih letih po vojni, in "Roso na pajčevini", kjer nasproti kmečki problematiki v prvi knjigi obravnava partizansko, bolj točno: življenje pohorskih partizanov. – V Ljubljano se je vrnil Vladimir BARTOL, ki je bil več kot deset let v Trstu. Kot redkokateri naš pisatelj se je vživel v posebne tržaške razmere. Originalen plod njegovega bivanja v Trstu, njegovih osebnih doživetij tržaških posebnosti v letu 1946 in dalje, je knjiga "Tržaške humoreske", ki obsega štiri daljše novele. – Tudi stari Juš KOZAK, ki je znan v slovenski književnosti kot venomer razmišljajoča osebnost, ki daje odgovor sebi in drugim na nacionalna, socialna in etična vprašanja, se je oglasil z "Balado o ulici". To je prerez vsakdanjega življenja in problemov na mesto prikljenega malega človeka. Godi se v Ljubljani. – Mladi prozaist Beno ZUPANČIČ je izdal prvo svoje večje in širše pisateljsko delo in prvi roman o medvojni Ljubljani – "Sedmino". Roman je izsek iz nekega življenja. – Zbirko partizanskih novel "Zato" je pripravil Rok ARIH (pravo ime Drago Druškovič, doma s Koroške, slavist). – "Hiša pod vrhom" je naslov knjige Ignaca KOPRIVCA, ki zastopa socialni ali kmečki realizem. Koprivec je nadaljevalec v tem smislu, da značilna stremjenja socialnega realizma veže s problemom, ki je po vojni zajel slovensko kmečko življenje in ga v marsičem spremenil. – Usodo partizanskega bataljona med roško ofenzivo je upodobil Vasja OCVIRK v romanu "Hajka", medtem ko je mladi režiser celjskega gledališča Andrej HIENG izdal zbir-

o sedmih novel (1950–55) s skupnim naslovom "Usodni rob". Hieng je slikar s temno paletom. Prevladuje mračno vzdušje, nenavadni dogodki. Ustvarjalno domišljijo mu vznemirja jo nenavadni ljudje in nenavadni dogodki. Skupni imenovalac novel je moralni problem.

Literarna zgodovina je dobila dve deli. Asistent za slovensko književnost na ljubljanski univerzi Boris PATERNU je podal v knjigi "Slovenska proza do Moderne" sintetični oris slovenske proze, označujoč bistvene značilnosti ter vrednote. V tem problemskem razpravljanju je bistveno, da avtor, vsakokrat izhaja iz pisateljevega dela. – Seminar za novejšo slovensko književnost (Univ. v Lj.) univ. profesorice dr. Marje BORŠTIKOVE pa je izdal v založbi Obzorja in z ilustracijami akad. slikarja Janeza Vidica PREŽIHOV ZBORNİK ke gradivo za zbrana dela. (Dalje prih.)

ŠKOFU GR. ROŽMANU ZA ZLATI JUBILEJ

Na mnoga leta, da, na dolga leta!
Kljub meji časa skoz srce zarezani,
skoz silno, veliko srce.

Naj pozno v noč ob pol zamrzlih ognjih
otrokom matere pripovedujejo
o naših čred Gregoriju:

O palici, zakrivljeni od stiske,
o prstanu iz solz, o mitri martyrīs,
o rokah, toplih kakor smeh.

Naj vse zvedo in sanjajo o zmagi,
v nebes arhiv, v slovenski rod zapisani
na nov nesluteni način.

Na mnoga leta, da in srčna hvala!
Ta dolg nihče od nas ne more plačati.
Tolaži, Bog, Gregorija!

Vladimir Kos (Argentina)

Obisk pri knjigah

E. Kovačič

Jaklič, Franc. **FRIDERIK BARAGA**. 2. izdaja. Buenos Aires, Slovenski misijonski odsek., 1951.

Druga izdaja Baragovega življenjepisa, katerega prva izdaja je izšla 1931 pri Mohorjevi družbi v Celju, je doslej najboljši življenjepis velikega slovenskega misijonarja.

Naravno imamo predvsem slovenski Amerikanci dolžnost, da študiramo Baragovo življenje, se zatekamo k njemu po pomoč in delujemo za njegovo proglasitev za svetnika. Baraga tako lepo povezuje stari kraj z novo domovino Ameriko, kamor je prišel reševati duše najbolj pozabljenih Indijancev in graditi krščansko kulturo. V ameriški zgodovini je prav Baraga najpomembnejši kulturni delavec Gornjega Michiganana. Po njem se imenuje en okraj (county), park in šola v Marquette, Mich., slovenski Amerikanci pa so mu postavili spomenik v Kulturnih vrtovih v Clevelandu. Baraga je vse svoje življenje posvetil Bogu in večji del življenja

Ameriki, pa pri tem ni pozabil na potrebe Slovencev, katerim je v mrzlih michiganskih nočeh pisal knjige in katerim je za ljubljanski muzej pošiljal darove. Tudi so mu Slovenci dajali duhovno in materialno pomoč pri velikem misijonskem delu, slikar Langus pa je za indijanske cerkvice pošiljal slike.

Jakličeva knjiga lepo opisuje tega velikega moža po božji volji, ki je zavrzel posvetno blago in ga zamenjal za življenje služabnika Indijancev v mrazu in pomanjkanju v tedaj divjih predelih Gornjega Michiganana. V domovini je bil Baraga nasproten mrkemu janzenizmu, ki bi hotel tudi cerkveno življenje podrediti državnemu, v svobodni Ameriki pa se je njegov duh razživel, postal je duhovni voditelj Indijancev, njihov prvi pisatelj in začetnik literature dveh indijanskih jezikov, Otava in Čipeva, in je po svojih knjigah in slovarjih zaslovel kot eden najvažnejših učenjakov algonkinskega jezikoslovja. Toda Baraga je gnala v

divjine želja po reševanju duš, da se ni strahil indijanskih vlgvamov, viharjev na Gomjem jezeru, mraza in dolgotrajne hoje po snegu in zamrznjenih jezerih. V izčrpavanju sebe za slavo božjega kraljestva nosi značilne poteze svetnikov po božji volji.

Včasih se zamislim, kako bi Amerika že poznala Barago, ako bi bil pripadal kaki večji narodnosti. Imeli bi že velike življenjepise in zgodovinske razprave in verjetno bi že davno gledali kak "Baraga story" na filmskem platnu. Toda, ker je bil Slovenec, je tako malo poznan in se razmeroma malo ljudi ukvarja z raziskovanjem njegovega življenja. Mislim tudi, da ima prav zato "Baragova zveza" težje delo, čeprav se odlični ljudje trudijo na tem področju.

S poznanjem Barage v Ameriki se tudi Slovenci kulturno uveljavljamo, ker mora biti mislečemu človeku jasno, da je mož tako velike pripravljenosti na žrtve, tako velike gorečnosti in tako širokega duhovnega obzorja in ta naša mogel izhajati samo iz krščanskega kulturnega naroda. Mislim, da imamo zato prav slovenski Amerikanci veliko poslanstvo v tem, da pišemo in govorimo o Baragovi veličini med Amerikanci in da študiramo in raziskujemo njegovo življenje. Po ameriških knjižnicah nam je hudo, da si nihče od slovenskih Amerikancev, tudi tistih, ki hodijo na izlete v Evropo, ni vzel truda in časa, da bi pregledal po knjižnicah po Ameriki, v Ljubljani, na Dunaju, v Rimu in Parizu in nam sestavil podrobno bibliografijo vseh knjig in člankov o Baragi. Zaradi znanja jezikov bodo to delo verjetno morali izvršiti slovenski Amerikanci. Mislim, da bi to bila naloga naše "Baragove zveze" s pomočjo kakega slovenskega kulturnega sklada, ker bi tako delo služilo slovenski in ameriški kulturni zgodovini.

Jakličeva knjiga spada zaradi svoje pomembnosti v vsako slovensko ameriško knjižnico. posebno zato, ker je slog knjige zelo lep in jasen in jezik razumljiv vsakemu.

Turnšek, Metod. DRŽAVA MED GORAMI. Drama v petih dejanjih. Trst, 1948.

Po dolgem razdobju smo Slovenci zopet dobili zgodovinsko dramo, kakršno je nekoč po Schillerjevem zgledu pisal Anton Medved. Pater Turnšek, ki ga poznamo predvsem po liturgičnih knjigah in po raziskovanju slovenskih običajev, je v tej drami posegel v slovensko

zgodovino 8. stoletja, v zgodovinsko važno dobo, ko smo Slovenci ustvarjali temelj demokracije in prvič prihajali v stik s krščanstvom.

Ogrodje drame tvori zgodovinska državna tvorba v Karantaniji, kjer so naši predniki ustvarili prvo slovensko samostojno državo s sedežem pri Krnskem gradu na Gosposvetškem polju. Turnšek je zasediral svojo dramo v idejno izrednem bogastvu zgodovinskega okvira. Zaplet raste iz političnih in ideoloških nasprotij, ko je slovenstvo stalo na prvem prelomu svoje zgodovine, ki je zahtevala vključitev v tedanji politični in kulturni vpliv zapadne Evrope. Nosilci njegove drame so zgodovinske osebe Borut, Gorazd, Hotimir, Lupus (v drami imenovani Volkov), Bavarec Odilo, Langobard Luitprand, Frank Pipin, in furlanski vojvoda Raths. Okoli njih je pisatelj nanizal vrsto izmišljenih oseb, od katerih pa je vsaka nosilec neke miselnosti.

Drama je nosilec dveh zgodovinskih idej: ideje razširitve karantanske kneževine na vse slovensko ozemlje do morja in ideje pokristjanjenja Slovencev. Nosilec ideje razširjenja Karantanije na tedanje slovensko ozemlje je vojvoda Borut, čigar tragična krivda je zavezništvo z Bavarci, ki ga je zahtevala obramba države pred vpadi Obrov. Nekaj novega prinaša Turnškova umetniško-literarna razlaga pokristjanjenja Slovencev, ki ga vsak junak v drami sprejema po svoje. Medtem ko sprejema Prešemov Črtomir krščanstvo na prelomu svoje duševnosti, sprejemajo Turnškovi junaki krščanstvo notranje doživeto vsak različno in v svojem času.

V petih dejanjih in 80 prizorih je Turnšek svojo dramo izklesal po klasičnih načelih tragedije. Njen verz je angleški enajsterec, ki kar gladko teče. Zaplet med Borutovo politiko in Taljubovim stališčem, višek v tragični krivdi, ko si bavarska poveljnica lastita slovensko zmago nad Obri in morata Hotimir in Gorazd v talstvo, in razplet v četrtem in petem dejanju kažejo Turnška kot spretnega dramatika.

Za dramo je Turnšek prešturiral zgodovinske vire, kolikor jih imamo na razpolago. K dramatski razgibanosti in časovnemu razumevanju pa je doprineslo tudi njegovo poznanje običajev in liturgične zgodovine.

Knjiga, ki jo krasi fotografski posnetki reliefov prof. Goršeta in ki ji je spremne besede napisel Rado Lenček, bo razveselila vse prijatelje izvime slovenske drame. Morda bi se obnesla tudi na slovenskih odrih v Ameriki.

Ivo Kermavner

TELOVADBA

NEKDAJ

in

SEDAJ

Enajste olimpijske igre v Berlinu leta 1936 so bile v vsakem pogledu na taki višini, da je marsikateri športni poročevalec poročal svojemu listu v domovino, da je bil s to olimpijado dosežen višek in da preko mer, ki so bile dosežene v nekaterih športnih panogah, ne bomo mogli več naprej. Res je sicer, da je bil s temi olimpijskimi igrami dosežen do tedaj rekord v kvantitativnem in kvalitativnem pogledu in da je bila organizacija iger na odlični višini, toda igre po drugi svetovni vojski, zlasti one v Helsinki 1952, so pokazale, da so bili ti poročevalci v zmoti. Vsekakor jih je deloma zapeljala organizacija prireditve, ki je bila edinstvena in do take podrobnosti izdelana, da je šla včasih človeku že kar nekoliko na živce. Pri tem pa ne smemo pozabiti dejstva, da je bil ves takratni nemški državni aparat vprežen v to organizacijo, ker je Hitler pač hotel svetu pokazati, da je nacizem tudi na športnem polju prvi. Na drugi strani so pa padali svetovni olimpijski rekordi v taki meri, da so spravili celo najtreznejše mislečega človeka malce iz ravnotežja.

Kar velja za razne športne panoge, velja tudi za telovadne tekme o priliki teh olimpijad. Prvič, bil je dosežen rekord, kar se tiče udeležbe, saj je sodelovalo 16 državnih reprezentanc, in drugič, uspehi sami, ki so bili doseženi na teh olimpijskih telovadnih igrah. Kdor je prisostvoval finalnim tekmam, pri katerih so nastopale najboljše štiri vrste (Čehi, Finci, Švicarji in Nemci), ta je moral priznati, da je napravila orodna telovadba po prvi svetovni vojni izredno velik korak naprej: v kvantitativnem in kvalitativnem pogledu. Poleg tega so pa prvič na olimpijskih igrah nastopale tu-

di ženske vrste z velikim uspehom. (Prvikrat so se ženske pojavile leta 1934 v Budimpešti na svetovnih telovadnih tekmah.)

Pravi pravcati prevrat na telovadnem polju so pa napravili sovjetski telovadci v Helsinki z udeležbo sovjetske državne reprezentance (moške in ženske) ter druge komunistične države, v kolikor že niso prej sodelovale pri olimpijskih igrah v Londonu 1948 in pri svetovnih telovadnih tekmah leta 1950 v Bernu v Švici. Na telovadce Sovjetske zveze in njihovih satelitov se bom še povrnil v posebnem poglavju. Zaenkrat bi omenil samo to, dati telovadci niso več pravi amaterji po olimpijskih amaterskih pravilih, ampak so to neke vrste državni profesionalisti, ker se ukvarjajo s telovadbo in jih vzdržuje država predvsem za to, da zanje tekmujejo na svetovnih in olimpijskih igrah in seveda zmagujejo, ker hoče biti komunizem povsod prvi.

Olimpijski zmagovalec
Jožef Stalder
(v Londonu 1948)

Telovadba pred prvo svetovno vojsko se je precej razlikovala od današnje moderne, ki se goji po vseh kontinentih. Tedaj so vadili telovadci v zaprtih in zaduhlih telovadnicah, dalje so gojili predvsem zastarele proste vaje. Pri orodni telovadbi je prevladovala moč, ki so jo pospeševali z raznimi težkimi in nepotrebnimi teznimi vajami. Na gibanje na svežem zraku niso mislili in to je bila velika pomanjkljivost, ki so jo izrabljali posebno nasprotniki vsakega športnega udejstvovanja. Ni se ta napaka toliko poznala pri kmetskem ljudstvu, ki se je navzilo dosti zraka pri svojem delu na polju in v gozdu, toda bila je v veliko škodo mestnemu in delovnemu človeku, ki sta bila po cele dneve v tovarni ali pisarni. Zato ni prav nič čudnega, da so po prvi svetovni vojni zagnali velik hrup proti telovadbi in to predvsem v oni deželi, kjer je tekla zibelka tej telesnovzgojni panogi, v Nemčiji. Odtod se je razširila tudi po drugih državah, zlasti tam, kjer so forsirali šport kot edino pravilno in moderno telesno gibanje. Stvar je šla tako daleč, da se je bilo resno bati, da bo ta lepa in res telesnovzgojna panoga začela propadati. Nekako leta 1925 je bil dosežen višek v tej gonji, potem je pa telovadba zopet začela pridobivati na svoji priljubljenosti in je začela zavzemati mesto, ki ji gre. Da se bo pa tako razširila in da bo dobila tolikšen krog simpatizerjev, tega pa tedaj niti največji optimist ne bi mogel pričakovati.

Kaj je bilo temu vzrok?

Po prvi svetovni vojni se je marsikaj spremenilo, česar smo bili vajeni pred njo in se marsikaj predrugačilo, česar prej nismo poznali. Stare države so razpadle, osnovale so se nove, narodne. Skratka: narodi so zadihali svobodno, zavel je svež veter na raznih področjih in tako seveda tudi na telesnovzgojnem. Prav razveseljivo je dejstvo, da so začela telovadna društva poleg svojih domov urejati igrišča na prostem, kjer so najprej gojili telovadne igre, sčasoma so pa prenesla na prosto tudi telovadno orodje. In tako so polagoma napravili skoraj vsa telovadna društva, ki so imela količkaj možnosti preseliti se na prosto in vsa telovadba se je v ugodnem vremenu vršila zunaj od zgodnje pomladi do pozne jeseni. S tem je bil zadan prvi udarec vsem onim nasprotnikom telovadbe, ki so izrabljali zaprte prostore kot propagandno sredstvo proti telovadbi. – Drugo važno dejstvo na telovadnem polju je pa preobrat v prostih in orodnih vajah, ki se je jel pojavljati in uveljavljati nekako okrog leta 1925. Sprememba je bila v tem, da so se začeli opuščati težki in nesmoterni tezni gibi pri orodnih vajah. Začel je prevladovati

koлеб, ki zahteva od telovadca mnogo gibčnosti, poguma itd. Pri prostih vajah je prav isto in posamezne države, v kolikor jih vidimo, so dandanes specijelne zadeve posameznih telovadcev, ker jim njihova telesna konstrukcija dopušča z ne posebno težkočo doseči oni uspeh, česar nekdo drugi z največjo vajo in prizadevanjem nikoli dosegele.

Kaj vse vidimo dandanes pri telovadbi vrhunskih telovadcev sveta, je skoraj neverjetno. Človek bi mislil, da je bil že pred leti dosežen vrhunec, toda temu ni tako. Vedno se pojavi kak telovadec, ki nastopi s kako novo prvino, o kateri se je zdelo, da je praktično nemogoča. Ko sem bil še sam mlad aktivni telovadec, sem večkrat premišljeval kake posebne vaje na orodju in sem si mislil, kako bi človek presenetil ves telovadni svet, če bi se pojavil s tako vajo. In glej! Dandanes ni več fantazija, je to dejstvo. In še ni konec tega. Pojavljajo se novi vrhunski telovadci z novimi gibi. Na to se povnem v prihodnjih član-zaenkrat bi omenil samo to: največ imamo pričakovati od Rusov, Japoncev (ki bodo morda že na prihodnji olimpijadi prehiteli Ruse), Švicarjev, Nemcev, Fincev, Čehov, Amerikancev (ki so v zadnjem času izredno napredovali) in od kakega posameznika drugih narodov (n.pr. Blume – Španija, – ki je bil prvi na zadnjem evropskem prvenstvu v Parizu).

(Prih. dalje)

Olimpijski zmagovalec
Avgust Güttinger
(v Parizu 1924)

Po Dialektološki karti Fr. Ramovša.

I. koroška:

1. ziljsko
2. rožansko
3. obirsko
4. podjunsko
6. remšniško
5. mežiško

II. primorska:

7. rezijansko
8. tersko
9. nadiško
10. brisko
11. zahodnokraško
12. kraško
13. šavrvinsko
14. brkinsko

III. rovtarska:

15. borjansko
16. bovško
17. kobariško
18. tolminsko
19. cerkljansko
20. črnovrško
21. poljansko
22. škofjeloško
23. horjuljsko
24. logaško

IV. dolensjska:

25. notranjsko
26. dolensjsko
27. medijsko
28. vzhodno-dolensjsko
29. posavsko-dolensjsko
30. šokarsko
31. osrednje belo-krajsko
32. privrško
33. kostelsko

V. gorenjska:

34. selško
35. gorenjsko

VI. štajerska:

36. bizeljsko-obsotelsko
37. osrednještajersko
38. savinjsko
39. pohorsko
40. kozjaško

VII. panonska:

41. goričansko
42. prleško
43. haloško
44. središčansko
45. prekmursko

Imamo žive in mrtve (bukovske) jezike. Mrtvi jeziki so n.p.r. latinščina in staroslovensščina. Vsak živ jezik (n.p.r. slovensščina) se po času in kraju spreminja. Tako nastajajo narečja. Čim dlje jih sledimo v preteklosti, tem bliže so si. Vsi slovanski jeziki so nastali iz praslovenskega. — Ob strani nekaj besed iz različnih narečij.

Knjižno	Gorenjsko	Lašče	Rož	Cirkno	Prekmurje
zvón	zgón	zgún	zúen	zŕún	zvòun
povém	povém	povèjm	povíem	pavím	poèèjn
nôga	nôga	nóga	nohà	nàŕa	nòuga
desét	dásét	dásiət	dasèt	desít	dásét
gospód	gospót	gəspút	hospúət	ŕaspút	gospòt
pàs	pàs	pàs	pàs	pòs	pàs
človéka	čovéka	člavèjka	čovèqa	člavíka	človòka
jézero	jézer	jíæzeru	jizare	jíзера	djàžáro

q = koroški k, γ = priporniški g, ä = zelo širok e, ö = zaokroženi e.

FAMILIA

TRGOVINA Z NABOŽNIMI PREDMETI - KNJIGARNA
6116 Glass Ave, Cleveland 3, Ohio - Tel. UT 10684

*****

The Double Eagle Bottling Company

To je znamka za slovensko podjetje, ki izdeluje
mehke pijače in prodaja pivo sledecih znamk:

PABST - PFEIFFERS - LABATT - WURZBURGER
6517 St. Clair Ave, Cleveland, O.

*****

Prava zaščitnica in var blagostanja za vsako katoliško družino, je
močna katoliška podporna organizacija, ki enakopravno skrbi za
vsakega v slučaju nesreče, bolezni ali smrti. V pravo smer boste
prišli, če pristopite takoj v

**KRANJSKO
KATOLIŠKO**

**SLOVENSKO
JEDNOTO**

Najstarejša slovenska katoliška podporna organizacija v Ameriki.
Članstvo: 45,000 Premoženje: \$11,500,000,00

Ako želite posojilo na Vaš dom, obrnite se na K.S.K.J. K.S.K. Jednota posojuje članom po 5% in nečlanom po 6% obresti brez provizije. Zmerna mesečna odplačila na glavnico. — Za vsa podrobna pojasnila pišite na:

GLAVNI URAD

351-353 No. Chicago Street

Joliet, Illinois